„Minu esimene vahelejäämine“

„Isik joobes, ei suuda kõndida, üritas tõusta, kukkus autoteele, teataja jääb juurde ootama, et keegi otsa ei sõidaks, palun kiirabi“

„Tundub, et naaberkorteris käib kaklus, seal on kõik alaealised, kuna vanemad läksid lahku ja jätsid poja suveks üksinda sinna korterisse.“

Ostis tuttavalt omale veiperi, mida on nüüdseks üle aasta kasutanud.

Sõbrannaga koos varastasid H&M-ist riideid 130 EUR väärtuses.

Mööduja leiab kõrvaltänavast joobes ja oksendava teismelise.

Koos kahe sõbraga „lahendasid“ pudeli Mõrnajat.

Milles on probleem?

Lapsed tarvitavad keelatud aineid
(suits/alko/narko)
ja satuvad sellega
ka politsei vaatevälja.

Paljudel lastel on probleemid alles kujunemisjärgus, kuid **me ei suuda piisavalt hästi ennetada** nende probleemide kasvamist tõsisemaks.

Täna kasutusel olevad ennetusviisid **ei vasta politsei vajadustele ja ootustele** – vaja on uusi.

Mida uut teada saime?

„Kerged“ juhtumid

„Isik joobes, ei suuda kõndida, üritas tõusta, kukkus autoteele, teataja jääb juurde ootama, et keegi otsa ei sõidaks, palun kiirabi“

Ostis tuttavalt omale veiperi, mida on nüüdseks üle aasta kasutanud.

„Tundub, et naaberkorteris käib kaklus, seal on kõik alaealised, kuna vanemad läksid lahku ja jätsid poja suveks üksinda sinna korterisse.“

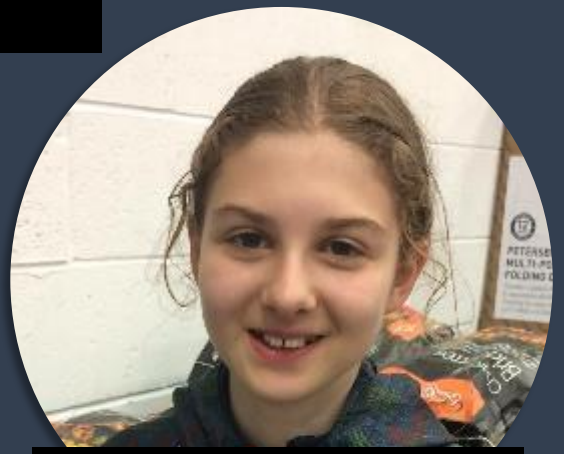

Mööduja leiab kõrvaltänavast joobes ja oksendava teismelise.

Koos kahe sõbraga „lahendasid“ pudeli Mõrnajat.

Sõbrannaga koos varastasid H&M-ist riideid 130 EUR väärtuses.

Alaealise „kerge“ õigusrikkumine jääb täna süsteemis sageli tähelepanuta.

Pigem süsteem ootab, et asjad läheks hullemaks, enne kui tekib valmisolek juhtumiga tegelda.

Me eeldame, et politsei tegeleb lapse puhul ka tema perega.

Praktikas see alati nii ei ole.

Alaealise õigusrikkuja menetlus keskendub teole, vähem teo põhjustele.

Lapsele mõjutusvahendi määramist nähakse oma ülesandena, vanema mõjutamist mitte.
„Meie politseis tegeleme lapsega, perega tegeleb lastekaitse“

„Ma ei tea, mida teha.“

LAPSEVANEM

„Kui kodu koostööd ei tee, siis pole vahet, mida politsei teeb.“

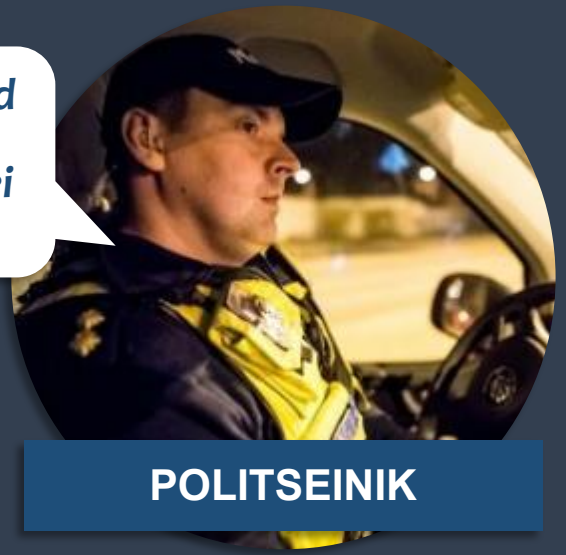

POLITSEINIK

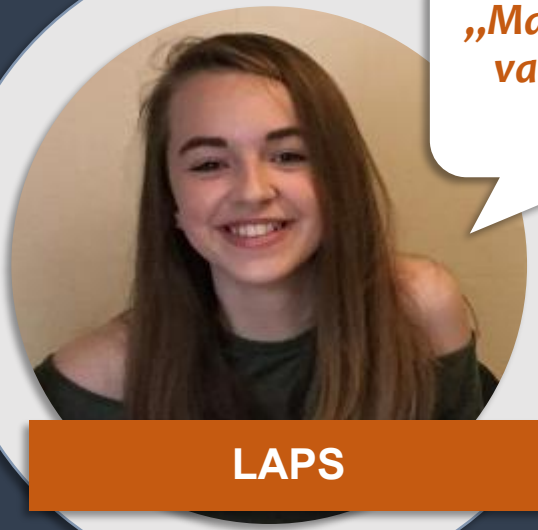

„Ma ei taha, et mu vanemad teada saaks.“

LAPS

Mida katsetasime?

PEREVESTLUS POLITSEIS

Patrull teavitab noorsoopolitseid **igast vahele-jäämisest** (kui laps alla 14-a)

Noorsoopolitseinik selgitab välja lapse/pere tausta

- **Otsing politsei andmebaasidest**
  Kas on esmakordne vahelejäämine politseile?
- **Telefonikõne lastekaitsele**
  Kas tegu on lastekaitsele tuttava lapse või perega?

Noorsoopolitseinik helistab lapse-vanemale

- Kõne eesmärk on leppida kokku perevestluse **toimumisaeg ja –koht.**
- Vestlusele kutsutakse **mõlemad vanemad**, kuid aktsepteerime ka seda, et tuleb üks lapsevanem.

Noorsoopolitseinik viib jaoskonnas läbi perevestluse

- Vestluse eesmärk on teha kindlaks, mis juhtus ja **kas peres on ohumärke, mis viitavad, et selline juhtum võib korduda.**
- Kui vestlusel **ilmnevad korduv-rikkumiste ohumärgid**, siis edastab noorsoopolitsei laste-kaitsele MIS-STAR kaudu abi-vajaduse teate.
- Kui vestlusel **ei ilmne korduv-rikkumiste ohumärke**, siis noorsoopolitsei lõpetab juhtumi.

Korduvrikkumiste ohumärkide *check-list*

KODUSED REEGLID

- ❑ Lapsele ei ole üldse kodus reegleid
- ❑ Lapsele on kodus seatud „diktaatorlikud“ piirid
- ❑ Lapsele ei ole seatud kellaajalist piiri, kui kaua võib väljas olla
- ❑ Lapsele on lubatud suitsetamine, alkoholi või narko tarvitamine
- ❑ Laps on suure osa ajast üksi (sh elab üksi)
- ❑ Kodus on kehtestatud reeglid, kuid laps ei pea neist kinni
- ❑ Vanem ei saa lapse käitumise kontrollimisega hakkama
  „Mis ma teha saan?“
  „Ta ei kuula ju mind“
- ❑ Vanem on väsinud
  „Ma lihtsalt ei jaksa“
  „Ma enam ei tea, mida teha“

LAPSE SÕBRAD

- ❑ Lapsel ei ole sõpru
- ❑ Lapsel on vaid e-sõbrad
- ❑ Lapsel ei ole klassis sõpru
- ❑ Lapse sõbrad on temast oluliselt vanemad
  (sh täisealised)
- ❑ Lapse sõbrad ei ole hobidega seotud
  „Lihtsalt hängime“
- ❑ Lapse sõprade seas on suitsetajaid, alkoholi või narko tarvitajaid
  (NB! võivad olla ka hobidega seotud sõbrad)
- ❑ Lapsevanem ei tea lapse sõpru
- ❑ Lapsevanem ei tea parima sõbra vanemaid

KODUNE TAUST

- ❑ Vanema ja lapse ütlused kodu kohta on vastuolus
- ❑ Vanemad tarvitavad sageli alkoholil
- ❑ Kodused suhted on pingelised, tülitsetakse sageli
- ❑ Vanema(te)l on suur hoolduskoormus
  (nt puudega laps/pereliige)
- ❑ Lapsel on koolist palju puudumisi
  (sh erinevatel põhjustel, ka sagedane haige olemine või treeninglaagrid, võistlused)
- ❑ Lapsel on:
  - eneselõikumise jäljed
  - depressiooni ilmingud
  - laps on kodust ära jooksnud
- ❑ Mured lapsega algasid lasteaia-algkooli vanuses
  (nt laps oli agressiivne, õpi-keskendumisraskused jne)

VARASEMAD RIKKUMISED

- ❑ Laps on varem ka suitsetanud, tarvitanud alkoholi või narkot
  (kuid pole vahele jäänud)
- ❑ Laps on toime pannud muid õigusrikkumisi, nt vargused, hulkumised
  (kuid pole vahele jäänud)
- ❑ Vanem ei ole teadlik lapse varasematest õigusrikkumistest
- ❑ Pereliige on parasjagu või on olnud vangis
  (nt isa, vend)
- ❑ Perekonnas on olnud õigusrikkumisi
  sh isikuvastaseid, LSV
- ❑ Pereliikmete seas on õigusrikkujad
  (vanemad, õed-vennad)
- ❑ Pere varjab kokku-puuteid politseiga / valetab selle kohta

SUHTUMINE JUHTUNUSSE

- ❑ Vanem ja/või laps on ükskõiksed
- ❑ Vanem ja/või laps on väga hirmunud
- ❑ Vanem ei usu lapse juttu
- ❑ Vanem on lapse suhtes agressiivne / vaenulik
- ❑ Vanem süüdistab juhtunus teisi
  (sõpru, politseid, last jms)
- ❑ Vanem ei pea juhtumit tõsiseks rikkumiseks
  „See pole ju midagi hullu“
  „Tema vanuses ikka juhtub“
- ❑ Vanem ise ei usu, et ta on suuteline tulevikus selliseid juhtumeid ära hoidma

PILOOTPROJEKTIS OSALESID POLITSEI PIIRKONNAD

20.JUULI 2020
kuni
1.OKT 2020

1. Lääne-Tallinn
2. Kesklinn
3. Ida-Harju
4. Rakvere
5. Põlva
6. Pärnu
7. Haapsalu

Kokku toimus **46** perevestlust.

PÄRNU 23
TALLINN 10
PÕLVA 7
RAKVERE 6

Kuidas perevestlus töötas?

Politseinike, peretöötajate ja perede hinnangul perevestlus „töötab“

võimestab lapsevanemat / aitab märgata ohumärke / on piisav abivajaduse esmaseks hindamiseks

PERED RÄÄGIVAD

- **Pered ei teinud vahet, kas politseinik või peretöötaja**
- Alguses oli ehmatus, sest et ei teadnud, mis toimuma hakkab + polnud varem jaoskonnas käinud
- Nii laps kui vanem kogesid vestlust abina, mitte karistusena – ei tundnud hukkamõistu
- „Mitte-politseiline“ vestlus oli neile väga OK
- Meeldis, et ruum oli mõnus ja sõbralik. Märgati ka politseivormi puudumist.
- Vanematele meeldis, et politsei kinnitas nende sõnu – **„Tundsin, et oleme politseiga ühes tiimis“**
- Vanemad tundsid, et lapsega sai juhtunut arutada ja nii sai laps ise vastutada ja paremini juhtunust õppida

Mis toimus peale vestlusel käimist?

- Kodus rääkisid veel edasi sel teemal (sh mitu nädalat hiljem on teema veel üleval)
- Kodus rohkem avatud suhtlemist lapse ja vanema vahel
- Lapse sõpruskonnas on toimunud muutused
- Vanem mõistis, et laps vajab enam tähelepanu
- **Toimetulevate perede jaoks oli vestlus politseis oluline „äratuskell“**

Paljud pered vajavad vaid tuge lapse teismeea muutustega toimetulekuks.

Mida teha perega, mis vajab tuge, kuid ei ole abivajav? Perevestlus ongi nende jaoks just sobiv.

KUIDAS EDASI?

Varajane märkamine ei juhtu iseenesest. See nõuab ressurssi.

Mittekaristuslikud meetmed nõuvad rohkem politsei ressursse kui täna on planeeritud.
Ennetus kui mõttelaad on jõudnud paberile, kuid mitte veel praktikasse.

1.

Alla 14-aastaseid õigusrikkujaid käsitleda abi vajavate lastena

- Abivajaduse objektiivne hindamine on äärmiselt keeruline.
- **Tänane süsteem soosib abivajaduse alahindamist, mistõttu paljud abi vajavad lapsed jäävad märkamata.**
- Lastekaitse teavitamiseks peab juhtum olema väga tõsine, sest **lastekaitse = pere politsei**

2.

Võtta perevestlus kasutusele mõjutusvahendina

- Selleks, et reageeriksime õigel ajal, **viia perevestlus läbi kõigi alla 14-aastaste esmakordsete õigusrikkujate puhul.**
- Igas jaoskonnas 1-2 noorsoo-politseinikku, kes perevestlusi läbi viivad.
- Suurtes linnades ei ole pere-vestluste kasutuselevõtt täna realistlik (ressursipuudus) – kaaluda võib peretöötaja palkamist.

3.

Kuidas jõuame õigusrikkujani võimalikult vara?

- Longero-purgiga pargis istuv 13-aastane jääb täna suure tõenäosusega politseil sekkumata.
- Patrull on süsteemi silmad tänaval, kuid nende pilk on sageli tõsisematel juhtumitel.
- **Kui soovime rohkem märgata, peame mõtlema, kes ja kuidas seda teeb.**

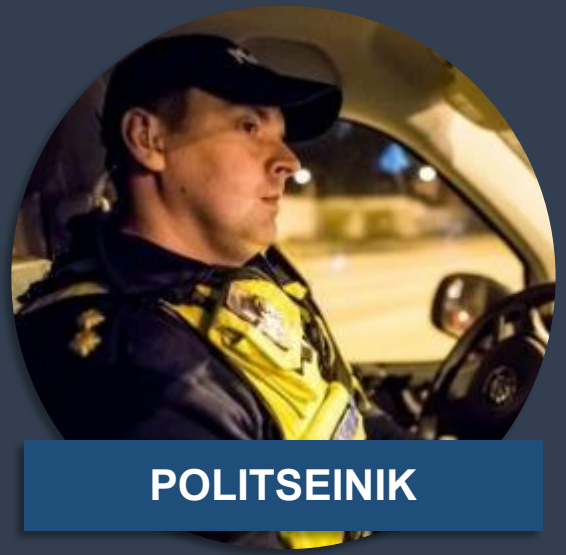

POLITSEINIK

LAPSEVANEM

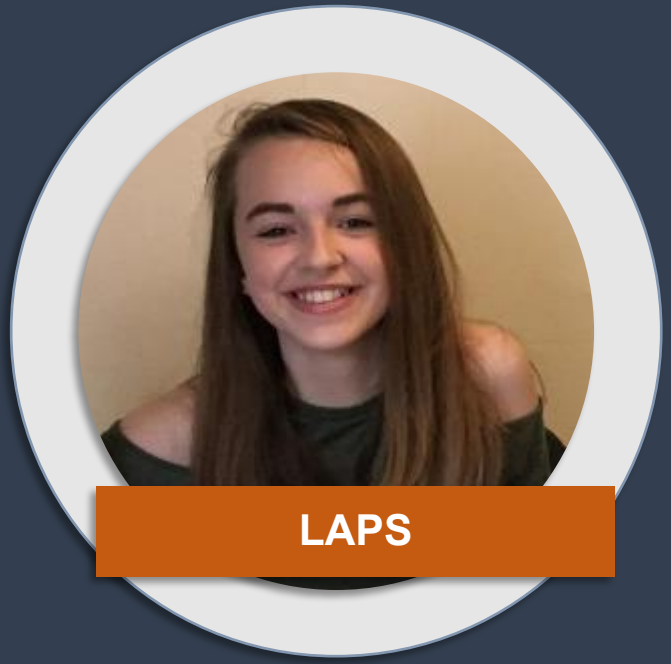

LAPS

JAH, SEE ON INNOVATSIOON.

SEE ON PÕHIMÕTTELINE MUUDATUS PRAKTIKAS.

LAIDI SURVA
Justiitsministeerium

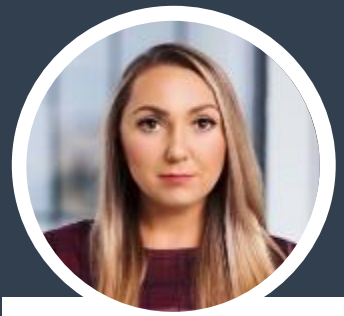

LIISA-LOTTA RAAG
Sotsiaalministeerium

KAJA RATTAS
Sotsiaalkindlustusamet

KÄTRIIN-ELIIS JAANISTE
Nõmme LOV lastekaitse

LAURA AABEN & KADRI-ANN LEE
Siseministeerium

NURMELY MITRAHOVITŠ
Politsei- ja piirivalveamet

KATRI ABEL-OLLO & TRIIN VILMS
Tervise Arengu Instituut

POLITSEI
K9
POLITSEI
Aitäh.